

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

**Циклова комісія соціально-гуманітарних дисциплін
та фізичної підготовки**

ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни «Політологія»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Технології та технологічне обладнання аеропортів**

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 №8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 22.08.2022 №1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 №8

Розглянуто на засіданні циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін та фізичної підготовки, протокол від 10.08.2022 №1

Розробник: викладач циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін та фізичної підготовки, спеціаліст вищої категорії Кошева Ю.В.

Рецензенти:

1. Викладач Кременчуцького національного університету ім.М.Остроградського, к.пед.наук, доц., доцент кафедри психології, педагогіки та філософії Сошенко С.М.
2. Викладач циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін та фізичної підготовки Кременчуцького льотного коледжу ХНУВС, к.пед.н, викладач вищої категорії Кірюхіна М.В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення навчальної дисципліни «Політологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Технології та технологічне обладнання аеропортів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сукупність закономірностей функціонування і розвитку різних сторін політичної діяльності, феномен політичної влади, закономірності її функціонування і використання в державно-організованому суспільстві.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Політологія» формує політичний світогляд людини, базується на соціології, соціальній філософії та історії політичної думки, забезпечує осмислене освоєння всесвітньої історії та історії України.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни: формування системи знань з питань сучасної політичної системи суспільства, політичної свідомості і демократичної політичної культури, необхідних навичок політичної діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни: вивчення сутності, теорії та методології політології як науки; розвиток здібностей розуміння політичних відносин і процесів; набуття навичок і вмінь практичного застосування теоретичних та практичних компонентів політичного знання; аналіз міжнародного політичного життя процесів в Україні, її місця, статусу і відповідальності в сучасному політичному світі.

1.3. Згідно з освітньо-професійною програмою здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- теоретико-методологічні її засади та принципи, історію політичних учень;
- категорійно-понятійний апарат науки, його специфіку та закономірності функціонування в сфері політичних відносин;
- сутнісні риси політичних систем, політичних процесів у світі й Україні, ознак держави та форм організації влади, їх особливостей у сучасному світі;
- теорію і практику формування правової, демократичної держави, громадянського суспільства, проблем, які цьому заважають;
- різновиди політичної культури, свідомості, ідеології, основних політичних

течій сучасності, політичних партій, партійних систем та їх ролі в політиці;
 – концепції та реалії політичних еліт, лідерства та різновиди виборчих систем;
 – особливості трансформації політичних систем посттоталітарних країн світу;
 – особливості міжнаціональних відносин та сутність національної політики;
 – різновиди соціальних моделей та шляхи розв'язання соціальних проблем;
 – закони геополітики, геополітичні парадигми міжнародних відносин та зовнішньої політики України.

вміти:

– самостійно складати таблиці, логічні схеми політичних ідей та подій;
 – аналізувати документи, порівнювати різні політичні позиції та події;
 – орієнтуватися в сучасній політичній ситуації;
 – формувати власні політичні переконання та відстоювати їх;
 – толерантно ставитись до інших поглядів, позицій та брати участь у політичних дебатах, тематичних круглих столах, прес-конференціях (формулювати запитання, аналізувати відповіді, робити висновки).

1.4. Форма підсумкового контролю: залік.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

1.5. Програмні компетентності.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми під час професійної діяльності у галузі авіаційного транспорту, у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів вивчення елементів транспортної системи і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК-7	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК-12	Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського

		(вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	ЗК-13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Фахові компетентності (ФК)	ФК-1	Здатність забезпечувати безпеку та економічну ефективність польотів повітряних суден (вертольотів).

2. Короткий опис змісту навчальної дисципліни

Тема №1. Предмет, структура та функції політології.

Основні системи суспільства: економіка, культура, право і політика. Місце політики у системі суспільства. Тлумачення природи політики. теологічний, натуралістичний, соціальний підходи. Біологічні передумови та соціальна природа політики. Підходи до визначення політики: системний, структурно-функціональний, діяльнісний. Політика як система ціледосягнення та упорядкування суспільних процесів. Комунікаційна природа політики. Предмет політології як науки та навчальної дисципліни. Правоохоронна політика. Значення політології в освіті сучасного пілота.

Тема №2. Політична влада

Природа політичної влади. Концепції влади (Р.Даль, Т. Парсонс, М. Вебер, М. Крозьє). Політична комунікація і політична влада. Властивості влади: верховенство суверенітет, відповідальність, примусовість. Функції влади. Об'єкт і суб'єкт влади. Влада і авторитет. Володарювання, владне панування і підлеглість. Способи існування влади: залежність, незалежність, взаємозалежність, управління, контроль, прийняття рішень. Зміст концепції поділу влади. Владні функції правоохоронних органів.

Чинники ефективності влади. Громадянський контроль за діяльністю державної влади. Політична влада в Україні.

Тема № 3. Політична ідеологія.

Поняття ідеології та розвиток уявлень про неї (Де Тресі, М.Вебер, Р.Пайпс). Ідеологія як необхідний особливий рівень суспільної свідомості. Сутність і функції політичної ідеології (створення позитивного образу політики, що здійснюється, інтеграція суспільства, мотивація політичної поведінки). Рівні політичної ідеології (теоретичний, програмно-політичний, актуалізований).

Основні різновиди політичної ідеології: консерватизм; лібералізм та неолібералізм; соціалізм та комунізм; соціал-демократія. Порівняльний аналіз основних ідейно-політичних течій.

Вплив ідеології на внутрішню і зовнішню політику держави. Конституційний принцип ідеологічної багатоманітності суспільного життя в Україні. Ідеологія державотворення в Україні.

Сутність агресивних ідеологій (неофашизм, шовінізм, ідеологія тероризму тощо). Політика протидії агресивним ідейно-політичним течіям.

Тема №4. Політична система.

Структура політичної системи. Розвиток концепту політичної системи (Д.Істон, Т.Парсонс, Г.Алмонд та ін.). Типи політичних систем: тоталітарна, авторитарна, демократична.

Взаємодія політичної системи з зовнішнім середовищем. Структура та основні елементи політичної системи. Політичні інститути як усталені елементи та відношення в політичній системі. Явні і латентні функції політичних інститутів. Політична злочинність та її прояви і приборкання.

Місце і функції правової держави у політичній системі. Системно-політичний статус правоохоронних органів. Перехідні політичні системи. Генеза політичної системи України за умов незалежності.

Визначення політичного режиму та типологія політичних режимів.

Тема №5. Політичні партії та партійні системи.

Визначення політичної партії. Теорія політичної партії. Роль політичних партій в житті сучасного демократичного суспільства. Типологія політичних партій. Формування багатопартійної системи в Україні.

Розвиток виборчих систем та їх застосування в Україні. Характерні риси та особливості виборчих кампаній в Україні.

Політичні партії у виборчому процесі та результати виборчих кампаній. Роль партій у формуванні коаліцій та фракцій у парламенті. Перспективи розвитку багатопартійної системи в Україні.

Тема №6. Політичні еліти та політичне лідерство.

Теорії політичної еліти (В. Парето, Г. Моска, р. Міхельс, В. Липинський, Д. Донцов). Становлення демократичної еліти. Порівняльний аналіз типології політичних еліт. Формування політичної еліти в Україні.

Теорія лідерства (Н. Макіавеллі, Р. Емерсон, Г. Тард. Класифікація лідерства за М. Вебером: традиційне, харизматичне, раціонально-легальне. Аналіз демократичного лідерства. Демократичне лідерство в Україні. Роль політичних лідерів у процесах демократизації суспільства.

Тема №7. Світовий політичний процес. Система міжнародних політичних відносин

Закономірності формування і розвитку світового політичного процесу, сутність глобалізації, її позитивні і негативні наслідки та впливи на суспільний розвиток. Шляхи вирішення глобальних проблем сучасності. ООН, ЄС, ОБСЄ, НАТО та інші офіційні організації у світовому політичному процесі. Роль міжнародних офіційних та неурядових організацій у вирішенні проблем світової політики.

Тенденції сучасних міжнародних відносин за умов глобалізації та сутність геополітики як складової частини теорії міжнародних відносин. Порівняльний аналіз біполярної і багатополлярної систем міжнародних відносин. Системи національної та міжнародної безпеки в умовах формування нового світового порядку.

Теорія зовнішньої політики та роль держав на світовій арені. Національні інтереси та національна безпека. Принципи і напрямки зовнішньополітичної діяльності української держави.

Тема №8. Витоки демократії та її цінності.

Поняття демократії, її витоки, історичні етапи становлення. Демократія як порядок здійснення влади, спосіб управління за участю народу та в його інтересах. Пряма, представницька, консолідована демократія та інші. Порівняння моделей демократії, зокрема, моделі участі і

розвитку та - конкурентного елітизму.

Особливості та необхідність створення передумов демократії: політичних, економічних, культурологічних. Становлення політичного плюралізму і змагальності. Ринкова економіка як основа розвитку демократії. Утвердження соціальної справедливості в демократичному суспільстві. Перспективи поширення демократії в сучасному світі.

Визначення і характеристика цінностей демократії їх співпадіння із загальнолюдськими цінностями. Формування механізму Поняття демократії, її витоки, історичні етапи становлення. Демократія як порядок здійснення влади, спосіб управління за участю народу та в його інтересах. Пряма, представницька, консолідована демократія та інші. Порівняння моделей демократії, зокрема, моделі участі і розвитку та - конкурентного елітизму.

Особливості та необхідність створення передумов демократії: політичних, економічних, культурологічних. Становлення політичного плюралізму і змагальності. Ринкова економіка як основа розвитку демократії. Утвердження соціальної справедливості в демократичному суспільстві. Перспективи поширення демократії в сучасному світі.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті.

Основна:

1. Конституція України. - К. 2011.
2. Погорілий Д.Є. Політологія: кредитно-модульний курс. Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури. Фірма «Інкос». 2008. - 432 с.
3. Політична система сучасної України. Особливості становлення, тенденції розвитку. - К.,-1998.
4. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко. – 2-е вид. – К.: Генеза, 2004. -736 с.
5. Політологія (за ред. Н.И. Сазонова).-Х.,2001.
6. Політологія /За ред. А.Колодій.- К.,2003.
7. Політологія /За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. -К., 2001.
8. Рудич Ф.М.Політологія. Підручник. - Київ.,-2005.
9. Себайн Д., Торсон Т. Історія політичної думки.-К.,1997.
10. Урін О.В. Політологія. Конспекти курсу лекцій з таблицями та схемами (шосте видання). - Кременчук.- 2010, - 323 с.

11. Шляхтун П. П. Політологія - К.,-2007.

Допоміжна

1. Головатий М. Проблеми і біль становлення української еліти //Нова політика, 1999.- №2.- С.45-50.
2. Кухта Б., Теплоухова Н. Політичні еліти і політичне лідерство.-К.,1997.
3. Куць О. Етнополітичні аспекти розбудови української держави.-Х.,1999.
4. Мала енциклопедія етнодержавознавства.-К.,1996.
5. Нагорна Л.П. Політична культура українського народу. Історична ретроспектива і сучасні реалії. К.,- 1998.
6. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. В 2-х т. – К. 1994.
7. Приходько С.М. Політичні аспекти теорії еліти в українській сучасно-політичній думці ХХ ст. – К., 1999.
8. Гончарова О. С., Матета О. А. Політична еліта України: лекційний курс і практикум: Навчальний посібник. – Харків: Антиква, 2018. – 227 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://http://pidruchniki.ws/politologiya/>
2. <http://www.info-library.com.ua/>

4. Засоби оцінювання здобувачів вищої освіти

Питання для підсумкового контролю (заліку):

1. Предмет і структура політології. Методи і способи вивчення політики.
2. Соціальний зміст політики та її функції.
4. Типологія політичного лідерства.
5. Особливості політичного лідерства в Україні.
6. Особливості політичної культури в Україні.
7. Основні етапи розвитку світової політичної думки.
8. Суспільно-політичні рухи: типи і функції.
9. Політичні партії: функції та типологія.
10. Політичні партії в сучасній Україні.
11. Громадянське суспільство та правова держава. Проблеми їх формування в Україні.
12. Політична поведінка особи. Механізм включення в політику.
13. Головні напрямки розвитку сучасної політичної науки на Заході.
14. Авторитарний та тоталітарний політичні режими: загальне та особливе.

15. Групи інтересів та моделі групової політики.
16. Політичне лобіювання: основний зміст та форми.
17. Теорії демократії.
18. Зовнішня політика держави: сутність та основні напрямки.
19. Поняття міжнародних відносин, основні концепції міжнародних відносин.
19. Геополітика та її вплив на міжнародні відносини.
20. Моделі демократичних режимів.
21. Політична влада(особливості, структура, ресурси та функції).
22. Основні концепції елітизму.
23. Функції політичних еліт.
23. Типи виборчих систем.
24. Мораль і політика: проблеми співвідношення.
25. Політична культура та її функції в політичній системі суспільства.
26. Функції та механізм політичного лідерства.
27. Концепції політичного лідерства.
28. Політична ідеологія та її функції.
29. Головні ідеї консерватизму та неоконсерватизму.
30. Головні ідеї класичного та сучасного лібералізму.
31. Ідеї та принципи соціал-реформізму, комунізму та фашизму.
32. Політичні режими. Проблеми типології політичних режимів.
33. Політичні конфлікти та їх рівні. Засоби регулювання політичних конфліктів.
34. Політична модернізація (етапи, основні напрямки).
35. Хвильовий характер демократизації.
36. Особливості третьої хвилі демократизації.
37. Політична участь громадян у політиці. Політична діяльність.
38. Політичні цілі та засоби їх досягнення. Феномен макіавеллізму.
39. Політична система: поняття, структура та механізм функціонування.
40. Партійні системи: типологія та функції.
41. Політична еліта в структурі влади: функції та механізм рекрутування.
42. Держава як інститут політичної системи.
43. Політична соціалізація особистості та її етапи.
44. Геополітика і національна безпека держави.
45. Концепції політичної влади.
46. Основні концепції природи політики.
47. Політична легітимність та її типи.
48. Політична концепція легітимності М.Вебера.
49. Засоби масової інформації як політичний інститут.
50. Проблеми політичного процесу в сучасній Україні.
51. Політична корупція. Особливості політичної корупції у перехідний період.
52. Теорія політичної системи Д. Істона.

- 53. Прийняття політичних рішень у демократичному та недемократичному режимах.
- 54. Головні загрози для демократії, що виникають в сучасному світі та є в нашій країні.
- 55. Проблеми та перспективи приєднання України до європейської демократії та її структур.
- 57. Позитивні та негативні сторони глобалізації, шляхи подолання негативних явищ, які виникають за умов глобалізації.
- 58. Злочинність та міжнародний тероризм як загрози для демократії та національної безпеки?
- 59. Роль засобів масової інформації в процесах демократизації.
- 60. Національний вимір сучасного суспільного розвитку.